

НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ»

СХВАЛЕНО

на засіданні Вченої ради
ННЦ «Інститут аграрної економіки».
Протокол № 2
від "23"лютого 2021 року

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННЦ «Інститут аграрної економіки»,
академік НААН

Ю.О. Дупенко

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АГРАРНА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА»**

Галузь знань	05 – соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 Економіка
Освітньо-наукова програма	Аграрна економіка
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень
Тип дисципліни	Вибіркова

Кількість кредитів ECTS – (3)
Форма підсумкового контролю – залік
Форма навчання – очна, заочна
Мова викладання – українська

Розробник програми і викладач дисципліни:

Пугачов В.М. к.е.н., старший науковий співробітник відділу економіки аграрного виробництва та міжнародної інтеграції Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»

Передмова

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Аграрна інтеграція та продовольча безпека» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки аспірантів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки із спеціальностей 051 Економіка.

Реалізація стратегічних цілей державної політики по забезпеченню входження України у світовий та європейський економічний простір потребує перегляду теоретичних і практичних положень щодо впливу міжнародної інтеграції на економічну безпеку та перспективи розвитку національної економіки. Насамперед це стосується продовольчої проблеми, яка має глобальний характер і прояви у кожній країні. Стратегією розвитку аграрного сектора економіки України на період до 2025 року визначена необхідність забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобалізації. Відсутність продовольчої безпеки становить загрозу для стабільності суспільства та сталого економічного зростання, що зумовлює необхідність розробки принципово нових підходів до аналізу й оцінки результативності та напрямів розвитку механізму забезпечення продовольчої безпеки України.

Формування системного розуміння у аспірантів суті процесів щодо продовольчого забезпечення держави та її громадян, з одного боку, дозволить підвищити ефективність його функціонування, а з іншого – сприятиме зниженню витрат, які мають місце в його організації, забезпеченню довгострокового стійкого розвитку аграрного сектору економіки та покращенню взаємовідносин різних соціально-економічних суб'єктів у сучасних умовах глобальних викликів.

Ключові слова: аграрна інтеграція, агропродовольчий комплекс, продовольча безпека, державне регулювання, інтеграція, національна економіка.

Міждисциплінарні зв'язки: «Методологія наукових досліджень», «Державне регулювання та бізнес-планування», «Аграрна політика і земельні відносини».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	05 – соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 Економіка
Освітньо-наукова програма	Аграрна економіка
Науковий ступінь	Доктор філософії
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень
Тип дисципліни	Вибіркова

Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин:	90
• <i>Аудиторні</i>	8
• <i>Самостійна робота</i>	82
У складі аудиторних годин:	
• <i>Лекції</i>	4
• <i>Практичні (семінарські)</i>	4
Курс, на якому викладається дисципліна	
Вид підсумкового контролю	Залік

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ

Мета освоєння дисципліни «Аграрна інтеграція та продовольча безпека» - формування кваліфікаційних знань, умінь, практичних навичок і компетенцій для подальшої професійної діяльності випускника в сфері теоретико-методологічного, науково-практичного та прикладного аналізу історичного досвіду, актуальної ситуації та можливих наслідків застосування державою та іншими суб'єктами економічної діяльності конкретних заходів впливу на експорт та імпорт сировинних і готових до вживання продуктів.

Завданнями освоєння дисципліни є:

систематизація основних теоретичних знань щодо аграрної інтеграції, її переваг, режимів, з виділенням характерних особливостей експорту та імпорту продовольства;

- огляд регулювання продовольчої проблеми на сучасному етапі, його вплив на аграрну галузь України;

- формування в аспірантів компетентності до характеристики основних індикаторів продовольчої безпеки в Україні та світі, в тому числі пов'язаних з експортом та імпортом;

- формування аналітичних здібностей стосовно визначення товарних груп продукції, які користуються найбільшим попитом на світовому продовольчому ринку, а також її основних експортерів та імпортерів;

- виокремлення етапів аграрної інтеграції та оцінка їх впливу на лібералізацію торгівлі сільськогосподарською продукцією;

- формування в аспірантів здатності і навичок надання пропозицій щодо ймовірних сценаріїв розвитку продовольчої проблеми країни на основі масиву статистичних даних та отриманих результатів спостережень..

Дисципліна «Аграрна інтеграція та продовольча безпека» являє собою вибіркову дисципліну, за напрямом підготовки за спеціальністю 051 – Економіка. Основним завданням дисципліни є формування методологічно-прикладних положень економічного аналізу; набуття практичних навичок та умінь використання різних методів для статистичного аналізу та прогнозування умов розвитку аграрного сектору економіки країни у сучасних умовах трансформаційних процесів.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні:

знати:

- сучасну наукову методологію, нові методи дослідження;
- принципи організації і проведення науково-дослідницької роботи;
- понятійно-категоріальний апарат, основні наукові підходи та сучасні концепції аграрної інтеграції та продовольчої безпеки;

- актуальні особливості продовольчої проблеми в країнах світу;

- систему існуючих інформаційних технологій;

- пріоритетні дослідження вітчизняних науковців та джерела зі статистичною і аналітичною інформацією міжнародних організацій з питань продовольчої проблеми та безпеки;

- загальні умови зовнішньої торгівлі в результаті набуття членства в СОТ та підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом;

- зарубіжний досвід регулювання продовольчої проблеми;
- основні індикатори оцінки продовольчої безпеки;
- способи математичного моделювання прогнозів експорту та імпорту визначених видів сільськогосподарської продукції, здійснювати аналіз і коригування його результатів в межах дозволених змінних.

вміти:

- ефективно застосовувати здобутий науковий профіль у професійній діяльності;
- організовувати самостійну і колективну науково-дослідну роботу;
- регулярно використовувати актуальні дані спеціалізованих міжнародних організацій щодо виробництва, торгівлі, споживання сільськогосподарської продукції та прогнозування розвитку глобального аграрного ринку;
- обґрунтувати товарну та географічну структуру аграрного експорту та імпорту країною в умовах розвитку інтеграційних процесів;
- оцінити потенціал вітчизняного аграрного виробництва на основі історичної спрямованості та сучасних тенденцій функціонування з метою зниження залежності від імпорту;
- надавати релевантну інформацію, формулювати пропозиції і рекомендації для органів державної влади, місцевого самоврядування та галузевих підприємств з питань функціонування і регулювання агропродовольчих ринків;
- використовувати у процесі виконання поставлених завдань прикладні економетричні засоби (кореляційно-регресійні, гравітаційні моделі).

володіти:

- здатністю до зміни соціокультурних і соціальних умов діяльності;
- навичками розробок завдань для виконавців, навичками розробки планів і технічних завдань для наукових досліджень;
- навичками прогнозування різних явищ, здійснювати їх якісний і кількісний аналіз;
- навичками застосування знань в сфері міжнародного аграрного ринку на практиці, навичками використання базового інструментарію оцінки впливу політичних рішень на вітчизняний агропродовольчий сектор.

Сформовані компетентності:

Вміння шукати публікації, дослідження, винаходи для аналізу і організації проведення власних наукових досліджень;

Рефератувати наукову, технічну, методологічну, навчально–методичну, науково – популярну інформацію за даними напрямом дослідження;

Формулювати тему дослідження, визначити об’єкт, предмет, мету, завдання наукового дослідження;

Фіксувати, опрацьовувати та публікувати результати наукового дослідження.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити **ECTS**.

**4. СТРУКТУРА ТЕМАТИЧНОГО ПЛАНУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ПРОГНОЗУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА»**

Назва тем	Кількість годин		
	Лекції	Семінарські	Самостійна робота
Тема 1. Сутність та особливості аграрної інтеграції, її значення для забезпечення цілей агропродовольчої політики держави. Цілі аграрної інтеграції в економічній політиці держави.	1	-	24
Тема 2. Регулювання світової продовольчої політики в рамках СОТ. Основні підходи до оцінювання рівня державної підтримки аграрного сектору. Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного агропродовольчого сектору	1	-	24
Тема 3. Продовольча проблема серед глобальних проблем сучасності. Ієрархічні рівні продовольчої проблеми. Диференціація країн світу за ступенем розв'язання продовольчої проблеми. Основні принципи забезпечення продовольчої безпеки держави, індикатори продовольчої безпеки. Детермінанти забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобалізації світогосподарських зв'язків та міжнародної економічної інтеграції Основні виміри розв'язання продовольчої проблеми. Стратегічних напрямів удосконалення економічного механізму забезпечення продовольчої безпеки держави.	2	-	34
Семінарське заняття 1. Спільна аграрна політика Європейського Союзу та особливості продовольчої політики США, їх вплив на світовий аграрний ринок	-	2	-
Семінарське заняття 2. Стратегічні напрями удосконалення економічного механізму забезпечення продовольчої безпеки держави	-	2	-
Всього	4	4	82

5. Теми самостійних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна, вечірняформа
1.	Тема 1. Аграрна інтеграція як передумова для розвитку світової продовольчої системи і вирішення продовольчих проблем	12
2.	Тема 2. Методи та принципи регулювання світової агропродовольчої політики в рамках СОТ. Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)	12
3.	Тема 3. Основні показники міжнародної конкурентоспроможності країн на світовому агропродовольчому ринку	12
4.	Тема 4. Державна політика щодо аграрної науки, освіти та інформаційне забезпечення виробників	12
5.	Тема 5. Продовольча проблема серед глобальних проблем сучасності. Ієрархічні рівні продовольчої проблеми	5
6.	Тема 6. Основні індикатори продовольчої безпеки в Україні та світі	5
7.	Тема 7. Диференціація країн світу за ступенем розв'язання продовольчої проблеми. Основні принципи забезпечення продовольчої безпеки держави	6
8.	Тема 8. Основні принципи забезпечення продовольчої безпеки держави	6
9.	Тема 9. Детермінанти забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобалізації світогосподарських зв'язків та міжнародної економічної інтеграції	6
10.	Тема 10. Стратегічні напрями удосконалення економічного механізму забезпечення продовольчої безпеки держави	6

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

За навчальним планом на індивідуальну роботу відводиться 82 годин.
Підготовка до контрольних заходів 6 годин.
Опрацювання окремих тем, які не викладають на лекціях.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Основними методами навчання, що використовуються в процесі викладання навчальної дисципліни “ Аграрна інтеграція та продовольча безпека ” є:

метод передачі і сприйняття навчальної інформації, пробудження наукового інтересу (розповідь, пояснення, бесіда, лекція, ілюстрація, демонстрація, спостереження);

метод практичного засвоєння курсу з допомогою складання тестових завдань, вирішення задач та ситуацій з метою набування умінь і практичних навичок (практична робота, справи);

метод самостійного засвоєння аспірантами навчального матеріалу у вигляді складання тестів, вирішення облікових задач, написання наукових робіт на підставі самостійно опрацьованої базової літератури та додаткових джерел інформації (в тому числі законодавчих актів) з метою конкретизації й поглиблення базових знань, необхідних умінь та практичних навичок (самостійна робота).

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється опитуванням на практичних заняттях. Засобами підсумкового контролю є представлення розрахункової роботи, складання заліку.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЯКІ ОТРИМУЮТЬ АСПІРАНТИ

Поточне оцінювання	Підсумковий контроль	Сума
60	40	100

Для досягнення зазначених вище цілей цикл аудиторних навчальних занять обов’язково повинен доповнюватися самостійною роботою аспірантів.

Структура програми курсу тематичний план навчальну та робочу програми, орієнтований перелік питань для проміжного і підсумкового контролю, рекомендованої літератури.

Тематичний план: дисципліни розраховані на загальну кількість годин – 90; з них 4 год. лекційних, 4 – семінарських і 82 години самостійної роботи.

Навчальна програма містить перелік тем, що розглядаються в межах курсу та їх короткий зміст.

Робота програми курсу складається з плану лекційних занять та вказівок до самостійної роботи. Крім того, до програми включено навчальні ситуаційні справи, які охоплюють проблематику лекцій. Програма містить перелік літературних джерел.

10. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	EX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	E	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Аграрна інтеграція та продовольча безпека» включає:

- 1) Методичні рекомендації до вивчення дисципліни.
- 2) Опорний конспект лекцій.
- 3) Навчальні посібники, який містить ілюстративні матеріали та матеріали математичних формул, приклади розв'язування, а також практичні завдання для самостійної роботи аспіранта.
- 4) Нормативні документи.

Рекомендована література

Основна література:

1. Білорус О.Г., Зубець М.В., Саблук П.Т., Власов В.І. Глобальна продовольча безпека. К.: ННЦ «ІАЕ», 2009. 486 с.
2. Бойко В. І. Продовольча безпека України в контексті глобалізації проблеми. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2007. 30 с.
3. Геєць В.М., Мазаракі А.А. та ін. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація) / [В.М. Геєць та ін.] ; за ред. А.А. Мазаракі. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун–т, 2010. 279 с.
4. Державна підтримка сільського господарства України в умовах СОТ. URL: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/SOT/ukr/983.html>
5. Економетрія: підручник / [В.В. Здрок, Т.Я. Лагоцький]. 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2014. 541 с.
6. Економічна складова Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління / під ред. І. Бураковського, В. Мовчан; Інститут економічних досліджень і політичних консультацій. – К., 2014. – 140 с.
7. Карасьова Н.А. Розвиток експортоорієнтованої діяльності аграрного сектора економіки : дис... доктора екон. наук : спец 08.00.03. ННЦ «ІАЕ». К., 2017. 424 с.
8. Кьостер Ульріх. Основи аналізу аграрного ринку / Наук. ред. пер. О. Нів'євський. – К.: Видавництво АДЕФ-Україна, 2012. – 486 с.
9. Мельник Л.Г. «Зелена» економіка (досвід ЄС і практика України у світлі III і IV промислових революцій): підручник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2018. 463 с.
10. Методичні рекомендації щодо оцінки ємності внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції та продовольства / Шпичак О. М., Лупенко Ю. О., Жук В. М. та ін. ; за ред. О. М. Шпичака. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2015. 56 с.
11. Михасюк І. Р. Державне регулювання економіки в умовах глобалізації : монографія / І. Р. Михасюк, З. М. Залого, О. Є. Сухай ; за наук. Ред. І. Р. Михасюка. – Львів : НВФ “Українські технології”, 2010. – 320с.
12. Мудрак Р.П. Національна продовольча безпека в умовах відкритої економіки: суть проблеми та способи її вирішення. Умань : Сочінський, 2011. 307 с.
13. Регулювання аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції / за ред. Діброви А. Д., Андрієвського В. Є.; Національний університет біоресурсів і природокористування України, Інститут розвитку аграрних ринків. – К., 2014. – 572 с.
14. Світова економіка [А. П. Голиков та ін.]; за ред. проф. А. П. Голикова, проф. О. А. Довгаль. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. 265 с.
15. Сичевський М. П. Харчова промисловість як основа продовольчої безпеки та розвитку держави. К.: Аграр. наука, 2019. 388 с.

16. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: історія, теорія, політика. Київ: Либідь, 2019. 958 с.

17. Blockchain for Agriculture and Food / Brewster C., Ge L., Spek J., Smeenk A., Top J. Wageningen Economic Research REPORT 2017-112. Wageningen. 2017. 38 p.

Інформаційні ресурси

1. Державна митна служба України. URL : <https://customs.gov.ua>
2. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Закон України «Про Митний тариф України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>
4. Методика визначення основних індикаторів продовольчої безпеки. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 р. № 1379. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12/print1455535128523437>.
6. Eurostat. URL : <https://ec.europa.eu/eurostat>
7. FAOSTAT. URL : <http://faostat.fao.org>
8. World Trade Organization. URL : <https://www.wto.org>